

Arkeologisk schaktningsövervakning

Ett 1700-talslager i Östhammar

Schaktningsarbeten för bergvärme i kv Kopparslagaren

Raä 141
Östhammar 30:3
Kv Kopparslagaren
Östhammar
Uppland

ROBIN OLSSON

UPPLANDSMUSEET

Arkeologisk schaktningsövervakning

Ett 1700-talslager i Östhammar

Schaktningsarbeten för bergvärme i kv Kopparslagaren

Raä 141
Östhammar 30:3
Kv Kopparslagaren
Östhammar
Uppland

ROBIN OLSSON

Omslagsbild

Schakt för bergvärmeledning inom Östhammar 30:3, kv Kopparslagaren. Foto: Robin Olsson, Upplandsmuseet.

Rapport 2006:03, Arkeologiska avdelningen

Foton samt planer där ej annat uppges: Robin Olsson

© Upplandsmuseet, 2006

Upplandsmuseet, S:t Eriks gränd 6, 753 10 Uppsala
Telefon 018-16 91 00. Telefax 018-69 25 09
www.upplandsmuseet.se

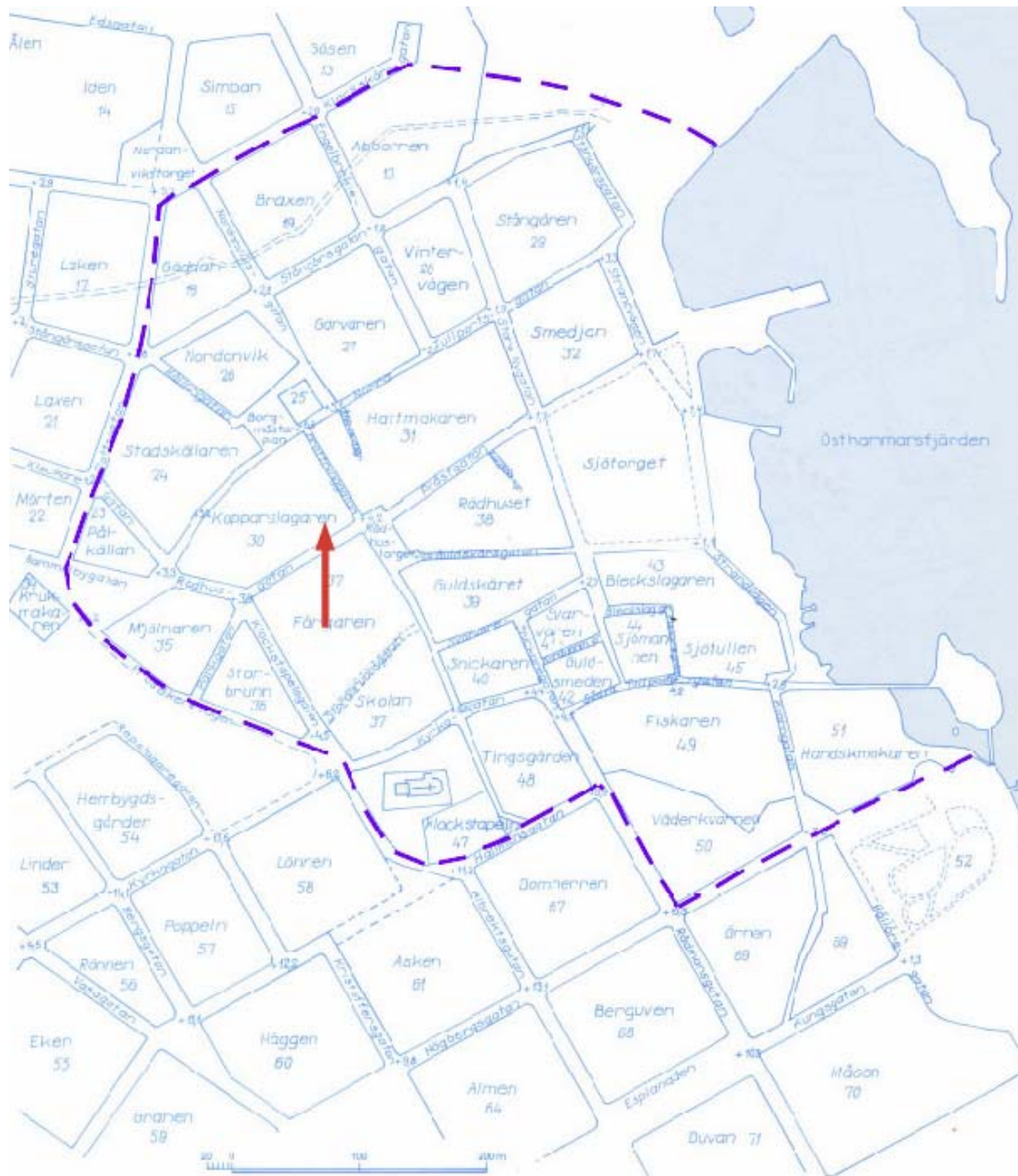
Innehåll

Inledning	6
Historik	7
Planerade arbeten	7
Resultat	8
Fynd	9
Sammanfattning	10
Administrativa uppgifter	10
Referenser	10

Inledning

Upplandsmuseets arkeologiska avdelning utförde under december 2005 en arkeologisk schaktningsövervakning inom fornlämning 141, Östhammars medeltida stadsområde, inom kvarteret Kopparslagaren, fastigheten Östhammar 30:3 (fig 1).

Schaktningsövervakningen föranleddes av schaktningar i samband med installation av bergvärme. Uppdragsgivare var JOKAB Fastighet AB. Schaktningsövervakningen genomfördes efter tillstånd i beslut från länsstyrelsen i Uppsala län (dnr 431-10406-05).

Figur 1. Östhammar med begränsningslinjen för Raä 141, Östhammars medeltida stadsområde, markerad. Pilen visar platsen för aktuell schaktningsövervakning. Karta ur Medeltidsstaden 63.

Historik

Kv Kopparslagaren ligger i centrala Östhammar intill Rådhusorget. Senare tids undersökningar, 1989, i norra delen av det anslutande kv Hattmakaren har visat på lager som bestod av 0,1-0,3 m fyllning som överlagrade 0,1-0,2 m tjocka lager av odlingskaraktär (Roslund-Forenius 1995). Däremot har schaktningar i Drottninggatan (Forenius 1994) och norra delen av Rådhusorget (Åstrand 1996) visat på fyllnadslager och anläggningar ner till 1,3 m under markytan. Från det angränsande södra kvarteret, Rådhuset, finns en hel del noteringar om kulturlager med dateringar från 1700-tal som äldst. Detta kulturlager varierar i tjocklek runt 0,3-0,6 meter, med ovanpå liggande fyllandsmassor, 0,4-0,6 meter tjocka.

Planerade arbeten

Uppdraget avser installation av bergvärme inom fastigheten Östhammar 30:3, i kv Kopparslagaren. Arbetet skulle ursprungligen ha varit begränsat till tre borrhål, som förbands med ett rördike, vilket i sin tur skulle leda in till en byggnad. På grund av ogynnsamma markförhållanden fick ytterligare två borrhål borras. Djupet på schakten var 0,20 - 0,50 meter. Schaktens sammanlagda längd var drygt 40 m.

Figur 2. Detaljplan inom fastigheten Östhammar 30:3. Schaktet för bergvärme markerat.

Resultat

Vid schaktningen framkom ett 0,2 - 0,5 m djupt lager som troligen härrörde från 1700-talet. Lagret var luckert, hade en mörkt brunröd färg och innehöll stora mängder tegel (fig 3).

Dateringen baserar sig på den keramik som påträffades i lagret och som utgjordes av tre bitar rödgods av typen BII:4. Lagret var som tjockast i områdets sydöstra delar, där även fynden av rödgods gjordes. I de norra delarna hade lagret möjligen till stor del schaktats bort vid anläggande av en parkeringsplats. Området har dock en 10 – 15-gradig lutning, vilket kunde förklara den ojämna fördelningen. Lagrets täcktes delvis av ett yngre raseringslager, vilket i sin täcktets av ett sent tillkommet gruslager, parkeringens yta. Under 1700-talslagret framkom ett relativt tunt lager steril mjäla vilket vilade på berggrunden, som även syntes bitvis.

Lagret utgjorde antagligen ett avfallslager med spridda raseringsrester. I lagrets södra del framkom ett område med rikligt av skärvig sten som kunde utgöra ett stenskott stolphål. I övrigt påträffades inga konstruktioner.

Figur 3. Det tjocka lagret synns tydligt centralt i bilden. Till vänster rör och borrhål för bergvärme. Foto: Robin Olsson, Upplandsmuseet.

Fynd

Fynden utgjordes av tre bitar rödgods, samtliga av typen BII:4 (fig 4). Fynd 1 kom från en skål, hade invändig vit stänkdekor och var blyglaserat. Den kunde dateras till 1700-tal. Fynd 2 kom från ett fat, var invändigt engoberat, hemrat och stänkdekorerat. Stänkdekor blev vanligt efter ca år 1700. Fynd 3 var ett sekundärt bränt fragment kom från en gryta vilken blyglaserats ut- och invändigt vid mynningen. En möjlig datering var 1600 – 1800 (Kjellberg, muntligt uppgift).

Figur 4. Tre tre fynden av rödgods typ BII:4 som gjordes i 1700-talslagret. Överst från höger: fynd 1, fynd 2. Nederst: fynd 3.

Sammanfattning

Vid en schaktningsövervakning i samband med installation av bergvärme inom kvarteret Kopparslagaren i Östhammar framkom ett 0,2 – 0,5 m tjockt kulturlager. I lagret påträffades 3 bitar rödgoods av typen BII:4, som kunde dateras till 1700-tal. Förutom ett möjligt stenskott stolphål påträffades inga anläggningar vid undersökningen.

Administrativa uppgifter

Plats: Östhammar 30:3, kv Kopparslagaren, Östhammar
Fornlämningsnummer: 141
Fornlämningstyp: Medeltida kulturlager
Undersökningstyp: Schaktningsövervakning
Orsak: Schaktarbeten i samband med installation av bergvärme
Fältarbetsperiod: 2005-12-08
Ansvarig i fält: Robin Olsson
Upplandsmuseets diarienummer: 1000/05
Upplandsmuseets projektnummer: 8179
Beställare: JOKAB Fastighet AB
Länsstyrelsens beslutsdatum och diarienummer: 26 oktober 2005, dnr 431-10406-05
Arkivmaterial: Förvaras vid Upplandsmuseet
Fynd: Keramik (rödgoods). Förvaras vid Upplandsmuseets föremålsarkiv

Referenser

- Forenius, S. 1994. Arkeologisk undersökning. Norra Tullgatan, Drottninggatan och Rådhusstorget. Östhammar, Uppland. Riksantikvarieämbetet, UV Uppsala, Rapport 1994:68.
- Kjellberg, J. 2005. Muntlig uppgift.
- Roslund-Forenius, Y. 1995. Arkeologisk förundersökning. Kvarteret Hattmakaren, Östhammar, Uppland. Riksantikvarieämbetet, Uv Uppsala, Rapport 1995:12
- Söderberg, S. 1985. Medeltidsstaden 63. Östhammar, Öregrund. RAÄ och SHM Rapport. Stockholm.
- Åstrand, J. 1996. Staden på Gullskäret. En arkeologisk undersökning i Östhammars stadskärna. Riksantikvarieämbetet, UV Uppsala, Rapport 1996:28.